

Спеціалізованій вченій раді Д 35.154.01
Державної установи «Інститут регіональних
досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»

**ВІДГУК опонента
доктора економічних наук, професора
СТЕПУРИ Тетяни Михайлівни**

**на дисертаційну роботу ЛЕВИЦЬКОЇ Ольги Олександрівни
на тему «Забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в
умовах міграційних викликів», подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток
продуктивних сил і регіональна економіка**

**1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами та
темами**

Формування і розвиток цифрової економіки разом із проникненням глобалізаційних процесів у всі сфери суспільства стали чинниками лібералізації соціально-трудових відносин і спростили процес міграційної мобільності населення. Міграція, яка виконує функцію перерозподілу людських ресурсів між працenaдлишковими та працедефіцитними територіями, з одного боку, є детермінантою розвитку ринку праці, чинником підвищення ефективності використання людського потенціалу, тригером соціально-економічного зростання територій з вищим рівнем економічного розвитку через нарощення високоінтелектуального людського капіталу, а, з іншого боку, виступає наслідком низького рівня прогресу та конкурентоспроможності ринку праці країни, регіону, території. Таким чином, поглиблюється диференціація й розриви регіонального розвитку, а одним із інструментів запобігання цьому є підвищення конкурентоспроможності ринків праці регіонів.

Незважаючи на можливі позитивні ефекти міграції в активізації соціально-економічних зрушень, неконтрольовані різновекторні міграційні потоки ускладнюють функціонування соціально-економічних систем, особливо сфери зайнятості та ринку праці. Недостатня ефективність розвитку регіональних ринків праці унеможлиблює комплексне задоволення базових інтересів і потреб економічно активного населення, є стримуючим чинником квалітизації робочої

сили та масштабування процесів суспільно-економічного обміну, що в сукупності призводить до формування позитивних міграційних аспірацій, а у підсумку – критичних для розвитку економіки регіону міграційних наслідків.

Наростаючі міграційні виклики суттєво дестабілюють функціонування системи економічної безпеки держави та регіону, а ринок праці в умовах соціально-економічної нестабільності не може ефективно виконувати свої функції щодо перерозподілу робочої сили. У цьому контексті посилюється стратегічна важливість забезпечення конкурентоспроможності регіональних ринків праці та нарощення їх здатності залучати людський ресурс, розвивати та ефективно використовувати інтелектуально-кадровий потенціал території на тлі міграційної кризи задля економічного відновлення та подальшого розвитку регіону, країни.

Мета дисертації Левицької О.О. відповідає темі та науковій проблемі дослідження – обґрунтування теоретико-методологічних основ і розроблення прикладних рекомендацій зі забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах міграційних викликів. У дисертаційній роботі авторка не лише довела екзистенційну потребу науки та практики у системному погляді на цю проблему, але й поставила ті завдання, які за змістом і кількістю є достатніми для досягнення поставленої мети.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що робота виконана згідно з планами науково-дослідних робіт Державної установи «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», а саме: «Формування і використання територіальних міграційних систем для забезпечення сталого розвитку регіонів» (№ ДР 0112U000462), у межах якої автором здійснено оцінку впливу зовнішньої міграції населення на інтелектуально-кадровий потенціал регіону; «Соціально-економічна захищеність мігрантів: загальнонаціональний та регіональний вимір» (№ ДР 0113U000106), де автором досліджено вплив міграції на рівень соціально-економічної захищеності населення, розроблено систему медикосоціального забезпечення трудових мігрантів; «Проведення аналітичного дослідження з визначення динаміки та структури незайнятого економічно активного населення Львівської області» (№ ДР 0116U008739), де автором розроблено методіку непрямой оцінки частки незайнятого економічно активного

населення в області та районах; «Структурні зміни прикордонних ринків праці у координатах соціальної та економічної ефективності» (№ ДР 0116U00774), у межах якої автором досліджено структурно-динамічні зрушення у розвитку прикордонного ринку праці; «Механізм регулювання міграції населення в умовах трансформації регіональних ринків праці» (№ ДР 0116U004032), у межах якої автором досліджено стан розвитку регіональних ринків праці, розроблено інструменти забезпечення їх структурної рівності як умови з стримування еміграції; «Міграційна активність населення Карпатського регіону» (№ ДР 0119U002010), де автором здійснено комплексну оцінку стану та впливу міграційних процесів на соціально-економічний розвиток регіону, «Механізми проактивної політики зниження соціальної вразливості населення (на прикладі Карпатського регіону України)» (№ ДР 0121U112014), у межах якої автором визначено проблеми узгодження політики зниження соціальної вразливості та регулювання розвитку економіки регіону та ін. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно з науково-методичними вимогами до дисертаційних робіт.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що представлені в дисертації, обґрунтовані у повній мірі. Їх теоретичним підґрунтям стали праці провідних вчених із проблематики розвитку економіки регіону, трансформацій регіональних ринків праці та управління міграційними процесами. Дослідження проводилися із залученням широкої інформаційної бази, зокрема, законодавчих і нормативно-правових актів, стратегічних і програмних документів, матеріалів і даних Державної служби статистики України, країн ЄС, Світового банку, МОМ і МОП, наукових праць вітчизняних і закордонних учених із проблематики дослідження та інших джерел.

Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням авторкою загальнонаукових і спеціальних методів: аналізу, синтезу, систематизації – для вивчення еволюції функцій та моделей розвитку ринку праці, у розробці теоретико-концептуальних положень конкурентоспроможності ринку праці регіону; системного аналізу – для побудови

концептуальної моделі дослідження конкурентоспроможності ринку праці, систематизації чинників та умов формування конкурентних переваг регіональних ринків праці та ін.; структурно-логічного аналізу та економетричного моделювання – при розробленні методології аналізу конкурентоспроможності ринку праці регіону, удосконаленні методико-прикладних засад аналізу міграційної безпеки; статистичного та композиційного аналізу, теорії еластичності, рангового підходу – під час аналізування сучасного стану, тенденцій і структурних змін регіональних ринків праці, оцінювання рівня конкурентоспроможності ринку праці, аналізування параметрів економічного розвитку регіонів; тесту Грейнджера – задля виявлення причинно-наслідкових зв'язків між параметрами ринку праці регіонів і міграції населення; лагове, балансове моделювання – для встановлення впливу конкурентоспроможності ринку праці на міграційну активність населення у регіонах, соціально-економічного розвитку на конкурентоспроможність ринків праці регіонів; теорія інституціональної економіки – для аналізу інституційного забезпечення конкурентоспроможності ринку праці у регіоні; стратегічного аналізу – для ідентифікації позиціонування регіонів за темпами поступу економіки, інтенсивністю міграції та рівнем конкурентоспроможності ринку праці.

Серед наукових результатів, які подано вперше в ході дисертаційного дослідження відповідно до окресленої наукової проблеми, мети та завдань дисертаційного дослідження, варто виділити такі:

- обґрунтування концептуальної моделі конкурентоспроможності регіонального ринку праці як спроможності ринку праці зберігати та розвивати інтелектуально-кадровий потенціал регіону, залучати людські ресурси, з одного боку, та забезпечувати соціально-економічну стійкість території від макроекономічних та інших шоків задля економічного зростання (с. 74-79);

- розроблення та апробація комплементарного науково-методологічного підходу до аналізу впливу конкурентоспроможності ринку праці на економічний розвиток у проекції двох векторів: міграційної безпеки як фундаменту економічного відродження (с. 139-141) і темпів економічного зростання регіонів (с. 142-144);

- обґрунтування моделі політики зміцнення конкурентоспроможності ринку праці регіону, що заснована на випереджальній дії управління по відношенню до шоків зовнішнього середовища, міграційних викликів і соціально-політичних потрясінь задля забезпечення сталого економічного розвитку (с. 123-124).

Новітнім науковим доробком авторки слід вважати також удосконалення:

- методики аналізу конкурентоспроможності ринку праці, яка ґрунтується на теорії чутливості, в основі якої лежить теза про еластичність ринку праці до зміни його компонент у динаміці та структурно-темпоральному вимірі, що дозволяє ефективно забезпечувати розвиток ринку праці у відповідності до умов ендогенного середовища (с. 145-150);

- сутнісно-змістовних характеристик конкурентоспроможності ринку праці, що дало змогу розширити та трансформувати функції ринку праці, зокрема в частині розвитку продуктивних сил і посилення стійкості економічної системи регіону до міграційних викликів і загроз (с. 59-74);

- науково-методичного підходу до оцінки каузального зв'язку конкурентоспроможності регіонального ринку праці та міграційних процесів у регіоні за принципом «імпульс – результат», що дало змогу підтвердити наявність стійкого динамічного зв'язку (с. 259-261).

- моделі формування конкурентоспроможності ринку праці в умовах міграційних викликів, складовими якої є міграція населення, як чинник і наслідок конкурентоспроможності ринку праці, трансформації ринку праці і структури людського капіталу під впливом міграційних процесів (с. 81-83);

- структуру механізму інституціонального забезпечення розвитку регіонального ринку праці, яка сформована у проекції мінімізації прогалин міграційної політики, з одного боку, та збільшення конкурентоспроможності ринку праці регіону, з іншого (с. 288-306);

Серед наукових результатів, які набули подальшого розвитку в ході наукового дослідження, значущими є:

- методика побудови емпіричного показника міграційної безпеки регіону як діапазону критичних обсягів внутрішньорегіональної і міжнародної міграції

(с. 165-167), критерія послаблення міграційної безпеки території, а саме «міграційно-природного знелюднення» (с. 168-172);

- політика регулювання ринку праці у проекції тенденцій економічного зростання регіонів, яка орієнтована на нарощення інтелектуально-кадрового потенціалу та імплементацію новітніх економічних трендів – смарт-розвиток, технологічно-цифрова трансформацію, міграцію капіталу (с. 337-340);

- науково-прикладні засади забезпечення розвитку і конкурентоспроможності регіонального ринку праці через регулювання сфери зайнятості в умовах цифровізації економіки та формування віртуальних соціально-трудова відносин (с. 363-385);

- соціо-екосистейтова концепція забезпечення конкурентоспроможності ринку праці, в основі якої міграційна безпека регіону виокремлена як незалежний напрям регіональної політики, пов'язаний зі забезпеченням оптимального за обсягами інтелектуально-кадрового потенціалу економіки, зменшенням впливу міграційних втрат населення на стійкість, безпеку та розвиток регіону (с. 89-107);

- прикладний підхід до імплементації проактивної політики забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону на засадах балансування організаційно-економічних, соціально-захисних, інституціонально-інноваційних інструментів місцевого економічного розвитку (с. 307-326).

Зазначений науковий доробок дисертантки в частині пунктів новизни дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про одержання вагомих результатів для науки й практики, які доповнюють і збагачують теоретико-методологічний базис регулювання ринку праці, міграційних теорій, теорії економічної безпеки, розвитку регіону новітніми концептуально-методичними положеннями.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції наводяться як логічний підсумок проведеної авторкою роботи, є повними і обґрунтованими з високим ступенем наукової аргументації та новизни.

3. Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Левицької О.О. є логічно структурованою, відповідає меті та завданням дослідження, забезпечує повне висвітлення отриманих результатів. Робота є завершеним науковим дослідженням, містить необхідні теоретико-методологічні положення, аналітичні розробки та пропозиції. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 562 сторінки, у т.ч. 381 сторінка основного тексту. Робота містить 34 таблиці, 43 рисунки, 8 додатків, розміщених на 44 сторінках. Список використаних джерел налічує 407 найменувань.

У першому розділі роботи «Теоретико-методичні засади забезпечення конкурентоспроможності ринку праці в умовах міграційних викликів» систематизовано основні етапи еволюції ринку праці, його функції, завдання і моделі регулювання (с. 59-73), обґрунтовано категорійно-понятійний апарат дослідження конкурентоспроможності ринку праці регіону (с. 74-88), визначено основні концептуально-теоретичні засади міграційної безпеки регіону (с. 89-107) і обґрунтовано теоретичний базис конкурентоспроможності ринку праці (с. 108-123).

У другому розділі дисертації «Методологія дослідження конкурентоспроможності регіонального ринку праці та міграційної безпеки» авторкою здійснено компаративно-проблемний аналіз науково-методологічних підходів до аналізу конкурентоспроможності ринку праці (с. 132-152); наведено методичний підхід до аналізу міграційної регіону (с. 153-171); ідентифіковано чинники макросередовища, які мають домінуючий вплив на розвиток конкурентних переваг і посилення дефектів регіональних ринків праці (с. 172-185).

В аналітичному розділі роботи «Аналіз конкурентоспроможності регіонального ринку праці та міграційних викликів в Україні» здійснено оцінку стану, тенденцій розвитку та структурних трансформацій регіональних ринків праці в умовах міграційних викликів (с. 190-209); комплексне оцінювання конкурентоспроможності регіонального ринку праці на тлі послаблення міграційної безпеки територій (с. 210-233); проаналізовано причинно-наслідкові зв'язки регіонального ринку праці та міграції населення (с. 234-250); побудовано лагові моделі впливу конкурентоспроможності ринку праці на міграційну активність

населення (с. 251-260).

У четвертому розділі роботи «Стратегічні пріоритети та інституціональний базис забезпечення конкурентоспроможності регіонального ринку праці та зміцнення міграційної безпеки» змодельовано залежності соціально-економічного розвитку регіону від конкурентоспроможності ринку праці (с. 266-287); виокремлено регіональні особливості інституціонального забезпечення розвитку ринку праці та зміцнення міграційної безпеки (с. 288-306), обґрунтовано пріоритети політики забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах інтенсифікації міграційних процесів (с. 307-326).

У п'ятому розділі дисертації «Інструментарій економічної політики зміцнення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах міграційних викликів» запропоновано систему організаційно-економічних інструментів забезпечення поступу регіонального ринку праці у проекції мінімізації наслідків міграції населення (с. 330-348); обґрунтовано новітні механізми зміцнення конкурентоспроможності ринку праці на тлі загострення міграційних ризиків (с. 349-367); побудовано систему важелів інституціонально-інноваційного розвитку конкурентних переваг ринку праці в умовах діджиталізації економіки регіону (с. 368-384); окреслено та аргументовано інструменти проактивної політики збалансування ринку праці (с. 385-403).

Основні результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та формують предмет для захисту. Робота якісно структурована, наведені пропозиції розроблені на основі використання теоретичних положень фундаментального характеру і містять сукупність результатів, яким притаманна наукова новизна. Дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею, її тема та змістове наповнення відповідають паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях та їх відповідність встановленим вимогам

Основні ідеї, положення та найважливіші результати дисертації опубліковано авторкою самостійно та у співавторстві у 112 наукових працях,

серед яких: 7 колективних монографій, 6 колективних наукових доповідей, 14 статей у наукових виданнях, включених до наукометричних баз даних *Scopus* і *Web of Science*, 23 статті у фахових наукових виданнях України, 3 статті в іноземних виданнях, 19 науково-аналітичних видань та методичних рекомендацій, 40 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг наукових праць становить 271,12 д.а., з них автору належить 55,77 д.а.

Ознайомлення зі змістом дисертації, науковими публікаціями та рефератом дає підставу стверджувати, що викладені положення і результати дисертаційної роботи базуються на вагомому теоретико-методологічному фундаменті, є достовірними, обґрунтованими, такими, що пройшли необхідне обговорення у наукових колах та різні форми апробації.

Зміст, обсяг і рівень опублікованих матеріалів дисертаційної роботи відповідають встановленим вимогам.

5. Значущість результатів дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх подальшого використання

Дисертація Левицької О.О. є самостійним завершеним науковим дослідженням, результати якого характеризуються практичною значущістю у контексті можливості їх застосування державними інституціями в процесі забезпечення розвитку та конкурентоспроможності ринку праці, методології аналізування й оцінювання взаємовпливу на міграційну активність населення, економічний поступ та безпеку регіону. Ступінь впровадження рекомендацій авторки та окремих результатів дослідження підтверджено відповідними документами установ та організацій: Комітетом з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України (довідки № 11/2020-11 від 19.11.2020 р., № 04-23/13-2021/179701 від 02.06.2021 р., № 319д9/15-2023/259659 від 24.11.2023 р.); Міністерством соціальної політики України (довідка № 15408/0/2-20/51 від 03.11.2020 р.); Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України (довідки № 7/31/16239-20 від 30.09.2020 р., № 7/36.2/18016-20 від 06.11.2020 р., № 7/34.5/4196-22 від 16.05.2022 р., № 7/16.1/4246-22 від 17.05.2022 р.,

№ 4572/35/14-23 від 30.06.2023 р., № 20199/35/10-23 від 16.11.2023 р.); Державною міграційною службою України (довідка № 4.1-10015/3.1-20 від 31.12.2020 р.), Головним управлінням державної міграційної служби у Львівській області (довідки № 4601.16-9488/46.1-20 від 09.09.2020 р., № 4601.1-14039/46.2-23 від 16.11.2023 р.); Головним управлінням державної міграційної служби у Чернівецькій області (довідка № 137 від 10.09.2020 р.); Департаментом економічної політики Львівської обласної державної (військової) адміністрації (довідки № 1-12-1188 від 12.12.2019 р., № 73/14-15 від 09.09.2020 р.); Львівським обласним молодіжним центром праці Львівської обласної державної (військової) адміністрації (довідка № 2/10 від 23.10.2020 р.); Івано-Франківською обласною державною (військовою) адміністрацією (довідка № 7069/1/1-20/01-140 від 16.09.2020 р.); Закарпатською обласною державною (військовою) адміністрацією (довідка № 4008/06-06 від 26.05.2022 р.); Львівським обласним центром зайнятості (довідка № 10-4344/0-18 від 06.12.2018 р.); Львівським обласним об'єднанням організацій роботодавців (довідка № 2/Я від 11.11.2020 р.); Львівською обласною асоціацією малого і середнього підприємництва (довідка № 02/19 від 02.12.2019 р.); Агенцією розвитку підприємництва жінок та молоді (довідка № 5/10 від 23.10.2020 р.); Агенцією регіонального розвитку Львівської області (довідка № 82 від 22.11.2023 р.).

Результати дослідження використовуються в освітньому процесі Державної установи «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» під час підготовки здобувачів III-го рівня вищої освіти в межах освітньої компоненти «Регулювання ринку праці та міграційних процесів».

У цілому, основні положення і рекомендації дисертації є теоретично доведеними, ґрунтуються на результатах проведених досліджень, мають прикладну цінність.

6. Відповідність змісту реферату основним положенням дисертації

Роботу викладено у науковому стилі з дотриманням логічної послідовності подання матеріалу. За всіма ознаками дисертація та реферат відповідають встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук. Реферат ідентично відображає зміст

дисертації та основні пункти наукової новизни. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені на захист, не містять наукових результатів, викладених у кандидатській дисертації.

7. Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення

Попри загальну високу оцінку результатів наукового дослідження Левицької О.О., дисертаційна робота не позбавлена окремих дискусійних положень і зауважень, що можуть стати предметом обговорень під час захисту:

1. Погоджуємося з авторкою, що конкурентоспроможність ринку праці в умовах міграційних процесів є інтегральною категорією. У розділі 1, п.р. 1.2 (рис. 1.2, с. 82-83 роботи) наведено квалітативні ознаки конкурентоспроможності ринку праці, а саме: якість робочої сили, гнучкість, збалансованість, стійкість і резильєнтність ринку праці, безпечність праці. Дискусійною є позиція авторки щодо розмежування двох ознак – стійкості та резильєнтності, що потребує додаткового пояснення. Оскільки семантика двох дефініцій у науковому дискурсі є приблизно тотожною і розглядається як здатність економічної системи відновлювати стан рівноваги, або формування такого ступеня захищеності до несприятливих негативних шоків, що виникають унаслідок викликів і ризиків, при якому забезпечується сталий соціально-економічний розвиток.

2. У п.р. 1.3 дисертаційної роботи авторкою на високому науково-методичному рівні розкрито поняття міграційної безпеки, необхідність її виокремлення в окрему складову економічної безпеки держави та розробки методичного підходу до її оцінювання. Однак, авторська методика оцінки міграційної безпеки ґрунтується на розрахунку окремих показників ефективності міграційних процесів у фокусі безпекової концепції регіонального розвитку (табл. 2.5), а не економічної безпеки регіону. Відтак, доцільно було б детальніше обґрунтувати методичний підхід до побудови комплексного емпіричного показника міграційної безпеки як компоненти економічної безпеки регіону або детермінанти економічного розвитку регіону, *що дозволило б конкретизувати місце міграційної безпеки у безпековій концепції*, а також надалі побудувати інформаційно-аналітичний базис реалізації регіонального моніторингу міграційної

безпеки.

3. Авторкою ідентифіковано економічні, політичні, соціальні та технічні чинники макросередовища за методологією PEST-аналізу, що формують конкурентні переваги і вади регіональних ринків праці (розділ 2, п.р. 2.3, рис. 2.7, с. 175). Однак, варто було б ширше висвітлити значення таких груп факторів як соціально-психологічні, соціально-культурні, еколого-економічні, глобалізаційні, які мають вагомий вплив на розвиток ринку праці у регіоні, формування міграційного середовища, послаблення міграційної та економічної безпеки. Важливо було б включити у групу соціальних чинників також соціальний капітал, роль якого доведена широким колом сучасних досліджень і який відіграє двоїсту (як стримуючу, так і стимулюючу) роль у формуванні міграційних процесів і, відповідно, ринків праці. Також наукову цінність, безперечно, мало б представлення результатів проведення аналізу макросередовища за методологією PEST-аналізу у тексті дисертації при умові збереження рекомендованих обсягів та структури роботи.

4. Доцільно було присвятити окремий підрозділ у третьому розділі аналізу державної регіональної політики розвитку ринку праці у фокусі узгодження її положень з міграційною політикою, що дозволило б виокремити ключові прогалини та негативні наслідки політики забезпечення конкурентоспроможності ринку праці у регіоні, що б стало ґрунтовним базисом для удосконалення інструментів розвитку ринку праці у проекції мінімізації негативних наслідків міграційної кризи власне у регіональному контексті.

5. У рекомендаційній частині фрагментарно згадується про інструменти забезпечення міграційної безпеки регіону. Пропозиції щодо зміцнення конкурентоспроможності ринку праці та збереження інтелектуально-кадрового потенціалу регіону набули би більшої практичної цінності, якби дисертантка доповнила їх відповідними інструментами зміцнення міграційної безпеки та диференціювала механізми посилення конкурентних переваг регіональних ринків праці у залежності від міри їхньої міграційної безпеки (від критичного рівня до евентуального).

6. Цікавим з точки зору науково-методичної цінності є підхід дисертантки до розуміння місцевого економічного розвитку як інструменту проактивної

політики збалансування ринку праці й оптимізації міграційної активності населення. Зважаючи на те, що місцевий економічний розвиток в науковому дискурсі почали використовувати лише з початком реформи децентралізації, а критерієм його оцінки є спроможність громад акумулювати ресурси, у т.ч. інвестиційні, фінансові, людські, доцільно було обґрунтувати інструментарій балансування регіональних ринків праці на основі результатів емпіричної оцінки рівня спроможності громад масштабувати, розвивати та залучати людські ресурси, у т.ч. висококваліфіковані кадри.

7. Авторка в ході висвітлення результатів дослідження неодноразово згадує про пріоритетну значимість цифровізації та смарт-спеціалізації для формування і розвитку конкурентних переваг ринку праці регіону, особливо в умовах соціально-економічної нестабільності (пандемія, війна) і міграційних криз, а у п.р. 5.3 дисертаційної роботи обґрунтовує інституціонально-інноваційні інструменти забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону та розвитку альтернативних форм зайнятості в умовах цифрової економіки. Проте в умовах швидких змін у формах і видах зайнятості у цифровій економіці нормативні інструменти регулювання ринку праці не достатньо гнучкі і часто сприяють утворенню «сірих зон» зайнятості. Тому доцільно було б доповнити авторські твердження баченням моделі розвитку ринків нестандартної, цифрової, віртуальної зайнятості, у тому числі й їх нормативного забезпечення, що уможливило б стримування трудової міграції і збереження людських ресурсів, формування продуктивних і якісних чинників забезпечення конкурентоспроможності ринку праці.

Разом із тим, зазначені дискусійні положення у жодній мірі не зменшують наукову та практичну цінність представленого дослідження й отриманих результатів.

8. Загальні висновки

Дисертаційна робота Левицької Ольги Олександрівни «Забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах міграційних викликів» за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Зміст і структура дисертації відповідають визначеній меті,

що дозволило вирішити важливу наукову проблему, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і прикладних рекомендацій щодо визначення пріоритетів, механізмів, інструментів та засобів забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах міграційних викликів. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, відзначається науковою новизною і практичною значимістю результатів.

Реферат за своїм змістом відповідає основним положенням, висновкам і пропозиціям, що викладені в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені дисертанткою у рефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані. Результати дисертації відповідним чином оприлюднено, наукові розробки мають належний рівень практичного впровадження.

Зазначене дає підстави для висновку, що дисертація Левицької О.О. на тему «Забезпечення конкурентоспроможності ринку праці регіону в умовах міграційних викликів» є завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, які встановлені до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, відповідно до пп. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197 із відповідними змінами, а її автор Левицька Ольга Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
підприємства та інвестицій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Тетяна СТЕПУРА

Підпис Т. Степури
«ЗАСВІДЧУЮ»

Підпис
Взяв цей сертифікат
Р. Брицький

